

Lewenborg Energie

Energievereniging voor een duurzaam Lewenborg

Projectplan

Lewenborg

betaalbaar

duurzaam

warm

Groningen, 25 maart 2022

Inleiding

Voor u ligt ons projectplan waarmee Lewenborg Energie een startsubsidie aanvraagt.

Om een lang verhaal heel kort te maken: Op 28 januari 2022 hebben we de vereniging opgericht, en willen we in samenspraak met onze leden, wijkbewoners en andere organisaties zoals gemeente en woningbouwcorporaties de mogelijkheden van duurzame warmte voor onze wijk nader (laten) onderzoeken.

In dit projectplan komen onder andere aan de orde:

- Een actuele stand van zaken van het initiatief;
- Een beschrijving van het draagvlak;
- Een beschrijving van onze vereniging en haar doelstelling;
- Een beschrijving van de manier waarop de resultaten met anderen worden gedeeld;
- Een lange termijn missie en visie van het energiecollectief.

Vooraf: onze wijk en ons idee

Lewenborg is een 50 jaar oude bloemkoolwijk uit de jaren zeventig. Ca 40% is corporatief bezit en de rest zijn koopwoningen. In de wijk zijn vooral rijtjeswoningen en flats te vinden, omringd door veel groen en water. Aansluitend bevinden zich de wijken Drielanden en Zilvermeer die we ook bij de wijkplannen willen betrekken,. Deze zijn gebouwd in de jaren negentig en hier bevinden zich woningen met een bouwconstructie die veel minder warmteverlies veroorzaakt. Mocht het plan om restwarmte uit de Rioolzuivering in Garmerwolde te benutten levensvatbaar blijken, dan is het misschien ook interessant om (delen van) Garmerwolde en Noorddijk bij de plannen te betrekken.

De stadswijk Lewenborg en ook de daaromheen liggende wijken liggen in het aardbevingsgebied. Dat motiveert ons extra om een alternatief te vinden voor het gebruik van aardgas. We willen het liefst af van elke vorm van fossiele energie. Veel mensen willen dat ook, maar niet weten hoe ze dit moeten bewerkstelligen. De meeste huiseigenaren hebben er geen financiële middelen voor. Daarnaast zijn huurders aangewezen op de keuzes en het tempo van de woningcorporaties, terwijl ze misschien meer zouden willen doen.

We willen overschakelen op duurzame energie. Daarom zoeken we naar een systeem waarbij warmteopslag en balanceren van het stroomnet elkaar ondersteunen. Ook op koude winterdagen met weinig zon- en windenergie moet de duurzame energievoorziening voor de hele wijk werken. Dit betekent dat de opgewekte warmte op enigerlei wijze opgeslagen moet worden. We willen dit op een slimme en efficiënte manier doen en gebruik maken van besparingen elders. Gelden welke niet hoeven te worden geïnvesteerd in zwaardere stroomnetten voor het huiselijke spitsuur aan het begin van de avond en reserveringen voor de vervanging van het gasnet in het komende decennium gebruiken we liever voor betaalbare warmte en koeling.

In de eerste jaren van het bewonersinitiatief is er al veel informatie vergaard, middels onderzoeken van adviesbureaus van de gemeente Groningen, de Hanze-hogeschool en de Rijksuniversiteit Groningen. Zo hebben we onderzocht of de warmtecapaciteit van het effluent van de waterzuiveringsinstallatie in Garmerwolde voldoende is om de hele wijk van warmte te voorzien. Een student van de Rijksuniversiteit Groningen heeft onderzoek [afstudeeropdracht] gedaan naar de technische haalbaarheid. Daaruit bleek o.a. dat het zonder warmteopslag in de winter niet haalbaar is om voldoende hoge temperaturen te bereiken als er weinig zonnestroom en zonnewarmte beschikbaar is.

Verder heeft de gemeente Groningen, mede op ons verzoek, ook een onderzoek gedaan naar de capaciteit van het oppervlaktewater in de wijk voor verwarming en koeling, door middel van aquathermie. Ook een aantal minorstudenten hebben een bijdragen geleverd aan het beeld dat we inmiddels van de wijk hebben. O.a. blijkt dat er bij veel particuliere woningen nog een opgave ligt voor woningisolatie, maar dat de wijk als geheel er niet heel slecht voor staat op dit gebied. De vele Verenigingen van Eigenaren zullen een uitdaging vormen.

Ook zijn er rijtjeswoningen waarbij naast particuliere woningeigenaren ook de woningcorporaties (met huurwoningen) betrokken zijn.

In 2018 begonnen wij als een Golvend Lewenborg Bewonersinitiatief dat in de vorm van een stichting/coöperatie wilde streven naar duurzame energie in de wijk Lewenborg en omgeving. Inmiddels zijn wij van mening dat we vooruitlopend op het eventueel oprichten van een coöperatie voor een of meer warmtenetten eerst een vereniging zouden willen oprichten.

Beschrijving van het draagvlak

We kregen in 2018 al de volle steun op een bijeenkomst met enige tientallen aanwezigen. Een publicatie in het decembernummer van De Lewenborger en deelname aan een Webinar 'Aan de slag met energie in Lewenborg' op 13 december jongstleden leverde ook nieuwe leden op.

Op onze lijst van bestuursleden, leden en belangstellenden staan nu in totaal 38 personen.

We menen dat de omslag naar een CO₂-neutrale samenleving alleen mogelijk is als we iedereen de kans bieden daarvan mee te profiteren en te betrekken bij de vormgeving.

Om die reden moeten we proberen de plannen zo vorm te geven dat:

- het betaalbaar is voor iedereen
- het een verhoging van comfort met zich brengt van woon- en werkplek (verwarming in de winter en koeling in de zomer)
- meehelpen om Groningen van het aardgas te halen en werken aan een CO₂-neutrale samenleving, die doelen moeten samen gaan.

Zo'n gezamenlijk doel kan verbindend werken en de nodige vindingrijkheid prikkelen. We willen daarom een beroep doen op de ideeën en vindingrijkheid van de bewoners. De dialoog over een betaalbare en schone energievoorziening willen we proberen aan te moedigen. Er zal meer draagvlak ontstaan als mensen het ook als vooruitgang voor hen zelf zien. Onder die voorwaarde kan kennisuitwisseling sociaal bindend uitpakken.

Inclusief het bestuur telt onze vereniging inmiddels 23 leden. Zodra we meer bijeenkomsten kunnen houden rekenen we op een bredere steun. Tijdens een door ons georganiseerde warmtewandeling waarbij bewoners van de wijk de mogelijkheid kregen om een warmtescan te laten maken van hun woning, waren er bijvoorbeeld ruim 40 deelnemende huizen. Ook middels energie coaches en andere initiatieven weten we dat er veel interesse is voor energiebesparende maatregelen.

De actuele stand van zaken van het initiatief

Na 3 jaar van onderzoeken en bestudering van diverse rapporten en studies die door de gemeente zijn uitgevoerd, lijken we uit te komen bij het idee om te streven naar een netwerk:

- dat warmte en koude uitwisselt en opslaat, én
- dat gebruik maakt van overschotten aan water-warmte zoals bij:
  - de rioolzuiveringsinstallatie in Garmerwolde
  - het in de zomer te warme water van de Kardingerplas en waterlopen in de wijk, [met als gevolg Blauwalg, welke tegelijkertijd, als positieve bijvangst met een verkoeling voorkomen kan worden]
  - zonnewarmte, koeling van woningen en bedrijven e.d.

Het systeem moet dan zo worden opgezet dat we de stroomvraag voor warmtepompen en andere installaties reguleren en dat deze vooral worden ingezet op de momenten dat er overschotten aan duurzame elektriciteit zijn. Nieuwe technologie zoals bijvoorbeeld warmtebatterijen sluiten we uiteraard ook niet uit.

In december 2021 zijn we begonnen met de ledenwerving. Op 28 januari 2022 werd bij de notaris de oprichtingsakte van de vereniging vastgesteld. Parallel hieraan werd een eerste Algemene Ledenvergadering gehouden.

In het jaar 2022 verwacht de vereniging verder onderzoek te laten doen.

Op 19 januari 2022 vond oriënterend overleg plaats met de beoogd onderzoeker en twee woningcorporaties, om hun medewerking te verkrijgen bij dit onderzoek.

Tijdens dat overleg werd eens te meer duidelijk dat we eerst de uitkomsten van dit onderzoek naar de technische en financiële haalbaarheid moeten afwachten voordat we hier inhoudelijk goed met bewoners het overleg kunnen starten.

Beschrijving van onze vereniging en haar doelstelling

Onze vereniging heeft als voornaamste werkgebied Lewenborg. Mocht het logisch zijn om aanpalende wijken bij onze plannen te betrekken zullen wij dat doen. De vereniging kent leden. De begroting voorziet niet in contributies. In dit stadium waarin we toch vooral een denktank zijn willen we geen financiële drempel creëren voor deelname aan onze vereniging. Ook belangstellenden zullen welkom zijn op onze vergaderingen.

De vereniging wil laten zien:

- dat warmtevoorziening anders en efficiënter kan
- dat koeling in de zomer onderdeel van de verduurzaming kan en moet zijn, mede in het licht van een klimaatbestendige stad
- dat het voor iedereen betaalbaar kan
- dat de wijk er mooier van kan worden, met schoner water zonder blauwalg en zonder stinkende vijvers in hete zomerperioden
- dat het geld voor de nieuwe systemen van verwarming en koeling niet wegvloeit naar grote bedrijven, maar ten dienste komt aan een schone en duurzame wijk en de bewoners zelf, waarbij we ook denken aan de werkgelegenheid bij, aanleg en mogelijk beheer van nieuwe systemen.
- dat met een goede aanpak er enthousiasme kan groeien.
- dat we dan ook de binding in de wijk tussen verschillende culturele en sociale lagen kunnen ondersteunen.

Hoe de resultaten met anderen worden gedeeld

De Lewenborg Energie Vereniging acht het belangrijk dat het de opgedane kennis deelt met andere belanghebbenden, mede in het licht van de grote kennisbehoefte in de grote opgave die de energietransitie ons stelt. Alle beschikbare kennis is van groot belang om burgers goed te informeren en de juiste keuzes te laten maken. Mede daarom willen we het volgende doen:

- We delen momenteel de kennis uit de onderzoeken al met verschillende belanghebbenden, zoals Groninger EnergieKoepel (GrEK), energiecoöperaties in de regio (EC Noordijk, Ten Boer, Zuidwolde, Meerkracht, e.a.).
- We hebben met de Energie Coöperatie Noordijk de afspraak gemaakt dat zij zich vooral richten op zonne-energie, ook voor de wijk Lewenborg. De elektriciteit die wij voor een alternatief warmte/koudesysteem nodig hebben, zal te zijner tijd van piekenergie van zon en wind komen en tegen grootverbruikerskosten worden ingekocht, door een later op te richten coöperatie.

Na de eerste jaren van oriëntatie op alternatieve warmtebronnen voor een duurzame wijk, en het in kaart brengen van de demografische gegevens en isolatiegraad van de woningen, is het nu tijd om het participatieproces in gang te zetten. Dat er interesse is in verduurzaming is gebleken in een eerste bewonersenquête en de grote opkomst bij de warmtescans. Tevens zijn de contacten met de grotere energieverbruikers en woningcorporaties gelegd. Nu het er op lijkt dat ondanks de coronapandemie er af en toe mogelijkheden ontstaan om weer fysieke bijeenkomsten te

organiseren, bijvoorbeeld in de wijkraad, maar daarnaast ook door zelf te organiseren bijeenkomsten, is de tijd rijp om de opgedane kennis met de bewoners en andere belangstellenden te delen. Hiervoor hebben we de volgende planning in gedachten om zoveel mogelijk bewoners te informeren en hopelijk mee te laten denken en doen.

De **planning** van uit te voeren activiteiten is vooralsnog globaal, omdat er een aantal onzekerheden inzitten om tot een gedetailleerde planning te komen. Na de oprichting van de vereniging is dat één van de prioriteiten van het bestuur.

Taak	Datum
Vereniging oprichten	Januari 2022
Informatiememorandum opstellen	Januari 2022
Website updaten	Januari / Februari / Maart 2022
Leden werven en inschrijven	Continu 2022
Informatieavonden/ledenwerfbijeenkomsten organiseren Voorstellen presenteren en in gesprek gaan met bewoners op een of meer bewonersavonden	2022 en 2023
Terugkoppeling voortgang project naar leden/klankbordgroep periodiek	Continu 2021-2023
Eerste ALV	Januari 2022
Deelnemersovereenkomst opstellen	in toekomst, als oprichten van coöperatie nuttig blijkt
Deelnemersovereenkomsten opmaken en laten ondertekenen	in toekomst, als oprichten van coöperatie nuttig blijkt

Het **houden van informatieavonden voor leden en andere belangstellenden** zal vanaf 2022 in wijkgebouw Het Dok met enige regelmaat plaatsvinden. We willen onze organisatie voor wat betreft de informatieoverdracht van ondersteuning voorzien om ook de technische aspecten goed te kunnen overdragen. Ook zal de stand van zaken met enige regelmaat worden vermeld in de wijkkrant De Lewenborger. Verder hebben we goede contacten met de gemeente; we hebben onlangs nog onze vereniging en onze plannen gepresenteerd tijdens het Webinar 'Aan de slag met Energie in Lewenborg' waar 55 personen aan deelgenomen hebben. Ook met Energie Coöperatie Noorddijk (deelnemen aan zonnecollectoren op grote panden) hebben we geregeld contact. We informeren elkaar met respect voor elkaars werkgebied.

Doelgroepen

Globaal kunnen we drie groepen onderscheiden waar we ons op richten:

- Bewoners die al vanuit zichzelf bewust bezig zijn met (duurzame) energie en hun woning al hebben geïsoleerd. Voor hen is het interessant om mee te denken over de alternatieven voor aardgas.
- Bewoners die open staan voor informatie over de mogelijkheden van (gezamenlijk) duurzame energie opwekken en besparingsmogelijkheden, ook weer vanuit een meer idealistische en/of meer financiële optiek. Voor hen is het interessant om mee te denken over de financiering hiervan en welke isolatiemaatregelen er als eerste getroffen moeten worden.
- Huurders van coöperatiewoningen die wel willen verduurzamen maar die afhankelijk zijn van de woningcoöperatie. Het is belangrijk om hen kennis en mogelijkheden te geven om druk uit te oefenen op de corporaties om de verduurzaming te versnellen liefst zonder dat het de huurder voor hogere woonlasten stelt, terwijl het juist het wooncomfort kan verhogen.

Communicatiemiddelen

- Website: het visitekaartje van onze energievereniging.
- Persberichten: we kunnen doorgaan op verschillende ingezonden stukken over het betaalbaar maken van de energietransitie die we eerder in Dagblad van het Noorden geplaatst.
- Mond-tot-mond reclame: wordt continu toegepast in persoonlijke gesprekken over duurzaamheid. We willen graag bereiken dat mensen over de vereniging gaan praten onderling en elkaar aansteken om lid te worden.
- Posters: om bekendheid in de gehele wijk te vergroten en om informatieavonden aan te kondigen.
- Interviews en andere bijdragen in de plaatselijke bladen

Informatieavonden: per buurt, meer algemeen over duurzame energie en meer specifiek over ons project. Omdat isoleren hiervoor de belangrijkste eerste stap is gaan we daarvoor doorverwijzen naar energieloketten, energiecoaches, energiebesparings- en subsidieregelingen.

Medium	Datum
Website updaten	December 2021 en daarna periodiek
Nieuwsberichten in wijkkrant De Lewenborger	December 2021, Januari 2022 en daarna periodiek
Starten Nieuwsbrief	Zomer 2022
YouTube – Lewenborg TV	van bewonersavonden waaraan de vereniging deelneemt of bewonersavonden die de vereniging organiseert.

Resultaat en effect

Doelen: wat hebben we gerealiseerd eind 2022 (een jaar na subsidieverlening)?

1. Bewoners van de wijk Lewenborg hebben via de wijkkrant kunnen lezen dat de vereniging wordt opgericht
2. Bewoners die dat willen zijn lid geworden.
3. In de wijkkrant De Lewenborger, op Facebook van BeWonersPlatform Lewenborg en via andere communicatiekanalen worden leden en belangstellenden uitgenodigd voor de ALV, en voor de informatieavonden.
4. Er ontstaat een netwerk van mensen die niet alleen mee willen denken over energievraagstukken op wijkniveau en maar ook een netwerk van mensen die concreet iets willen doen.

Missie en visie

Lewenborg Energie wil het vehikel zijn om de kansen voor warmte-energie die er liggen te grijpen en de bewoners daarbij te betrekken en te ondersteunen. Over niet al te lange tijd moet duidelijk worden of een duurzame manier van verwarmen in Lewenborg realiseerbaar is en of er in dat geval een coöperatie voor kan worden opgericht.